

18. **Gold Y.** Does teacher burnout begin with student teaching // Education. – 1985. – Vol.105, №3. – P.254-257.
19. **Maslach, C., & Jackson, S. E.** (1986). Maslach Burnout Inventory Manual (2nd edn.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
20. **Nosenko, E.** On the syndromological approach to studying the personality aspects of teaching stress//Abstracts of the XXIX International Congress of psychology. Berlin. Germany. July 20-25, 2008. In Introductory Journal of psychology. – Vol 43. Issue 3/4. June – August 2008. p. 507 .
21. **Pedrabissi L, Holland JP, Santinello M.** Stress and burnout among teachers in Italy and France. J Psychol. 1993 Sep; 127(5):529-35.
22. **Peterson, C., & Seligman, M. E. P.** (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.
23. **Schwarzer, R., Schmitz G. S., & Tang, C.** (2000). Teacher burnout in Hong Kong and Germany: a cross-cultural validation of the Maslach Burnout Inventory. *Anxiety, Stress & Coping*, vol. 13, no. 3, pp. 309-327.
24. **Schorn, N. K. & Buchwald, P.** (2007). Burnout in Student Teachers. In P. Roussi, E. Vasilaki, K. Kaniasty, & J.D. Barker (Eds.), *Electronic Proceedings of the 27th Conference of the STAR Society*, 13-15 July 2006, University of Crete, Rethymnon (pp. 150 - 159).
25. **Peterson, C., and Seligman, M.E.P** (2004) *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. – New York: Oxford university Press.
26. **Van Horn JE, Schaufeli WB, Greenglass ER, Burke RJ.** A Canadian-Dutch comparison of teachers' burnout. *Psychol Rep.* 1997 Oct; 81 (2): 371-82.
27. **Zimmermann L., Wangler J., Unterprink T., Pfeifer R., Wirschung M., Bauer J.** Mental health in a sample of German teachers at the beginning of their occupational career// Abstracts of the XXIX International Congress of psychology. Berlin. Germany. July 20-25, 2008. In Introductory Journal of psychology. – Vol 43. Issue 3/4. June – August 2008.

Надійшла до редколегії 18.03.2010

УДК 159.9.072.432:316.6:328.183

О. М. Данцева, Л. І. Тимофеева

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ІНТЕНТ-АНАЛІЗ ПЕРЕДВИБОРЧОГО ДИСКУРСУ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ

Здійснено спробу узагальнити результати дослідження дискурсивного підходу у психології. З використанням методичних засобів інтенст-аналізу досліджується інтенціональний аспект передвиборчої вербальної комунікації партій, реконструюється інтенційний зміст виступів основних суб'єктів політичних процесів. Представлено результати емпіричного дослідження особливостей передвиборчого дискурсу України.

Ключові слова: вербальна комунікація, політичний дискурс, дискурсивний підхід, інтенція суб'єкта, інтенст-аналіз.

Предпринята попытка обобщения результатов исследований, осуществленных с позиций дискурсивного подхода в психологии. С использованием методических средств интент-анализа исследуется интенциональный аспект предвыборной вербальной коммуникации партий, реконструируется интенциональное содержание выступления основных субъектов политических процессов. Представлены результаты эмпирического исследования особенностей предвыборного дискурса Украины.

Ключевые слова: вербальная коммуникация, политический дискурс, дискурсивный подход, интенция субъекта, интент-анализ.

In article was made an effort to extend the results of research discourse approaching in psychology. From using methodical means of intent-analysis investigates intent aspect of preelection verbal communication, reconstructs intent content of speeches of main subjects in politi-

cal processes. Represented results empirical research of peculiarities of preelection discourse in Ukraine.

Key words: verbal communication, political discourse, subject intentions, intent-analysis.

Проблема. З розвитком інформаційних технологій та масових комунікацій все більше уваги приділяється науковцями із різних галузей соціогуманітарного знання дослідженню політичного дискурсу. Сьогодні, коли межі цих наук розширюються, дослідженням дискурсу займаються політологи, психологи, філософи, соціологи, лінгвісти, економісти. Спостерігається підвищення наукового інтересу до вивчення сутності і феноменології політичного дискурсу, методологій дослідження.

«Виникнення і активне вторгнення у суспільно-політичне життя нових видів і форм дискурсів не могло не викликати когнітивної реакції з боку представників гуманітарних і соціально-політичних наук» [1, с. 27], – так визначають актуальність міждисциплінарних досліджень дискурсу О.Ф. Русакова, Д. А. Максимов.

Але поки ще багато проблем у цій сфері досліджень не вирішені. Усе ще зберігаються як серйозні теоретико-методологічні лакуни у вивченні проблем політичного дискурсу, так і проблеми щодо методичного інструментарію, завдяки якому могли б бути отримані цікаві емпіричні дані. Спробою подолання зазначених проблем є емпіричне дослідження передвиборчого політичного дискурсу в Україні, проведене завдяки використанню методу інтент-аналіз.

Мета статті. З'ясування особливостей українського передвиборчого дискурсу із застосуванням методу інтент-аналізу.

В основі наукового інтересу щодо вивчення політичного дискурсу, одним із провідних російських фахівців у галузі когнітивної лінгвістики О. М. Барановим було виокремлено три головні фактори: закономірності розвитку самої теорії; потреба політичної науки у методах аналізу політичних текстів та текстів ЗМІ для моніторингу різних тенденцій у суспільній свідомості; соціальне замовлення, пов'язане із спробами звільнення політичної комунікації від маніпуляцій суспільною свідомістю [2, с. 245]. Такий інтерес до політичного дискурсу представників різних наук дає поштовх для якісного стрибка у осмисленні цього феномену.

Існують декілька спроб узагальнення того досвіду, який був накопичений у науці щодо предметного поля, основних теоретичних підходів, моделей політичного дискурсу. Однією із найбільш вдалих є спроба узагальнення сучасних підходів до вивчення політичного дискурс-аналізу, який є сьогодні мейнстрімом всіх як теоретико-методологічних, так і емпіричних досліджень дискурсології, запропонована, О. Ф. Русаковой. Вона вважає провідними напрямками даних досліджень – критичний та постмодерністський дискурс-аналіз [1, с. 28–29]. У цих підходах, незважаючи на принципові розходження, О. Ф. Русакова вбачає багато спільного. Це пояснюється тим, що розробляючи свої концепції, представники даних напрямків спираються на спільні ідейно-теоретичні джерела, викладені у роботах М. Бахтіна, А. Грамши, М. Фуко, М. Пешо, П. Бурдьє, Ю. Хабермаса. У межах критичного дискурс-аналізу О. Ф. Русакова виокремлює декілька основних методологічних підходів: соціально-семіотичний (Г. Кресс, Л. Чоуліаракі), соціокультурний (Н. Ферклоу, Р. Водак) та соціокогнітивний (Т. А. Ван Дейк).

Узагальнює О. Ф. Русакова і сучасні російські теорії політичного дискурсу. Нею виділяються декілька основних: теорії маніпулятивності (О.А. Романов, І. Ю. Черепанова), тематичний аналіз політичного дискурсу (О.М. Баранов), теорія рефлексії (Т. В. Мілевська, Н. А. Басенко), аксіологічний аналіз (Г. Г. Слишкін, В. І. Карасик), ідеологічного аналізу (В. М. Базилев), теорії конфліктного політичного дискурсу (М. Ю. Кочкін), теорії інтент-аналізу (Н. Д. Павлова, Т. Н. Ушакова, М.А. Алмаєв, К. І. Алексєєв). Безумовно особливий інтерес має для нас остання теорія – інтент-аналізу політичного дискурсу. На наш погляд, вона відкриває нові перспективи у подальшому дослідженні політичного дискурсу у межах політичної психології.

Проте використання дискурс-аналізу у психології є питанням на сьогодні дискусійним, оскільки за І. Т. Касавіним «...в психології засвоєння ідей, пов'язаних з поняттям дискурсу, знаменує собою істотну методологічну переорієнтацію [3, с. 98]. Використання у психології дискурс-аналізу формує загальний із лінгвістикою та соціологією предметний та методологічний простір. Як наголошує даний автор: «Використання дискурс-аналізу розширює предметні та методологічні межі психології та являє собою, напевно, крок на шляху до дослідження реальної людини і її психіки у природних умовах. Це набагато сильніше наближає психологію до природного, тобто справжнього природничо-наукового дослідження, ніж найбільш вшукані математичні методи та витончені комп'ютерні моделі» [3, с. 116].

Вивченню інтенційних засад вербальної комунікації надзвичайного значення надавала Н. Д. Павлова. Вона вважає, що цей напрям належить до нових галузей досліджень психології мови та психолінгвістики. На її погляд інтент-аналіз – це психологічний підхід, який дозволяє реконструювати інтенції, що стоять за мовою комунікантів, а також їх вплив на організацію дискурсу [4, с. 20]. Теоретичні та методологічні положення інтент-аналізу розглянуті у низці публікацій та монографій [5–9].

Згідно викладених вище теоретичних положень нами було здійснено емпіричне дослідження, спрямоване на те, щоб виявити сукупність закладених у текст «найближчих інтенцій» як показових для антиципаційного дискурсу, а також визначити пріоритетність окремих інтенцій, описати індивідуальні інтенційні патерни, характерні для певних політиків, визначення інтенційного репертуару антиципаційного дискурсу в умовах гострої політичної кризи. Результати даного дослідження були опубліковані [10].

Своєрідним продовженням розпочатого нами вивчення інтенціонального змісту політичного дискурсу, зокрема, антиципаційного дискурсу, що функціонує у сучасному українському суспільстві, стало дане дослідження, спрямоване на реконструкцію інтенційного простору передвиборчого дискурсу політичних партій та блоків. Під інтенційним простором дискурсу ми розуміємо згідно Н. Д. Павлової «сукупність ієрархічно організованих інтенцій та інтенційних структур, які властиві даній сфері комунікації, та які складають її психологічну основу» [7, с. 36].

Першим завданням дослідження був відбір текстів виступів політичних діячів, що були опубліковані в національних засобах масової інформації та репрезентували даний тип політичного дискурсу. Було проаналізовано промови, виступи та заяви кандидатів від наступних політичних партій та блоків: Блок Юлії Тимошенко, «Наша Україна» – «Народна Самооборона» та Партії Регіонів. Було відібрано тексти передвиборчих виступів, а також для порівняння та виділення особливостей передвиборчого дискурсу – тексти, не пов'язані з позачерговою передвиборчою кампанією 2007 року. Ми припускали, що тексти дискурсу передвиборчого характеру мають кількісні та якісні відмінності за складом інтенцій від текстів політичного дискурсу у міжвиборчий період.

Наукова доцільність використання цього методу обумовлюється ще й тим, що він дозволяє отримати й відповідним чином проаналізувати не лише окремі факти та складові певного типу дискурсу, а оптимальну їх сукупність.

Перше важливе питання, яке не можна обминути при використанні методу інтент-аналізу – це попередня підготовка інформаційних масивів. Йдеться передусім про механізм здійснення вибірки.

Вибірка текстів відіграє важливу роль у процесі інтент-аналізу. Справа у тому, що в багатьох випадках досліджувана сукупність документів є настільки великою, що дослідникові доводиться визначати коло публікацій, які мають аналізуватися.

Проблема репрезентативності вибірки задовільно вирішувалася за допомогою методу випадкової вибірки. Тому у більшості досліджень аналізу текстів, і в на-

шому також, застосовується саме випадкова вибірка. Таким чином, був підібраний масив матеріалів, що складався з опублікованих у передвиборчий (серпень-вересень 2007 року) та міжвиборчий (через кілька місяців – березень-квітень 2008 року) періоди тексти виступів політичних діячів від трьох вищезазначених політичних сил. Серед розмаїття текстів політичного дискурсу нами в довільному порядку методом жеребкування було обрано 60 політичних текстів, серед яких 30 – передвиборчого характеру, та 30 – непередвиборчого. Після того як текстові матеріали було відібрано, експертам було запропоновано проаналізувати зазначені виступи політичних діячів на вміст інтенцій.

Для обробки текстів політичного дискурсу даного типу та виявлення особливостей їх психологічного змісту був використаний метод інтент-аналізу. Цей метод дозволяє розкрити підтекст дискурсу, недоступний при інших формах аналізу.

Інтент-аналіз є різновидом експертного оцінювання та потребує від тих, хто ним користується, спеціальної освіти (філологічної або психологічної) та досвіду. Тому на роль експертів було вибрано два магістри факультету психології, які мали досвід написання наукових робіт у контексті досліджень психосемантики та психолінгвістики, політичної дискурсології, та випускник факультету журналістики Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Інтент-аналіз – це кількісно-якісний метод. При дослідженні текстів за його допомогою великого значення набуває не лише частість появи тієї чи іншої категорії, а взагалі присутність чи відсутність її у досліджуваному тексті. Таким чином, у інтент-аналізі якісним є не тільки момент вибору категорій і одиниць дослідження, але й увесь процес аналізу.

Серед вимог до інтент-аналізу всі дослідники, як правило, виділяють об'єктивність. Аналіз має проводитися за строго виробленими правилами, його категорії та визначення мають бути однозначними. Ця вимога – одна із основних у інтент-аналізі. Щоб її дотримуватися, треба було здійснити переклад дослідницького матеріалу на мову таких категорій, які дозволяють точно визначити і описати інтенціональний зміст тексту.

Використання схеми інтент-аналізу, розробленої Т. Н. Ушаковою та Н. Д. Павловою, полегшує узгодження оцінок експертів у дослідженні особливостей саме передвиборчого дискурсу. Оскільки в роботі «Слово в дії. Інтент-аналіз політичного дискурсу» за їхньою редакцією цей метод був застосований і до ситуації передвиборчої президентської кампанії в Росії [8].

Схема, запропонована Т. Н. Ушаковою та Н. Д. Павловою, включає перелік інтенцій, які є характерними для політичного дискурсу. Всі виявлені інтенції розділені за 4 блоками відповідно до виділених референційних об'єктів, що найбільш повно характеризують структуру передвиборчого дискурсу (блоки – «Ми», «Вони», «3-я сторона», «Ситуація») [8, с. 51]. Таким чином, виділяються такі референційні об'єкти обговорення та характерна для них інтенційна спрямованість: Блок «Ми» (інтенції, які проявляються при обговоренні автором себе та своїх прибічників); блок «Вони» (інтенції, які відносяться до опонентів); блок «3-я сторона» (інтенції, що адресуються аудиторії); блок «Ситуація» (інтенції, використані при обговоренні певних подій чи ситуацій).

Для точнішої прив'язки інтенціональних характеристик до тексту одиницею аналізу було вирішено вважати абзац, враховуючи, що автор використовує абзац для виділення інтенціонально обмеженого сегменту тексту. Якщо інтенція, виражена в першому реченні, повторюється і в наступних реченнях того ж абзацу, то вона фіксується лише один раз. У той же час в одному абзаці може знаходитися декілька різнорідних інтенцій, і тоді всі вони повинні були ідентифіковані і названі.

При проведенні аналізу експертна група працювала у два етапи. У ході першого розглядалися матеріали, оброблені незалежно. На другій стадії допускалася ко-

рекція експертних суджень в ході їх обговорення з іншими членами групи. У кінцевому результаті ставилися відмітки щодо погодженості або різниці поглядів. Іntenція, яка була однаково ідентифікована усіма трьома експертами, отримувала значок у три зірочки (***), двома експертами при незгоді третього – дві зірочки (**), одним експертом – одну зірочку (*).

Для аналізу статей достатнім виявився набір із 27 іntenцій, використовувались лише 26. Не було ідентифіковано іntenції «Відмова у проханні».

Для порівняння та визначення особливостей передвиборчого дискурсу необхідно було провести аналіз дискурсу «неелекторального». Для цього було взято тексти виступів депутатів тих же партій, але через декілька місяців після виборів (в період з 1 березня до 31 квітня 2008 року).

За матеріалами всіх досліджених текстів було виявлено доволі широке коло різноякісних іntenцій, які відображають особливості комунікації в текстах досліджуваного різновиду.

У ході дослідження було виявлено специфічні особливості іntenціональної структури передвиборчого дискурсу України. Отримані результати підтверджують основну гіпотезу, щодо особливостей організації іntenційного простору передвиборчого дискурсу. Вони представлені на рис. 1 і 2.

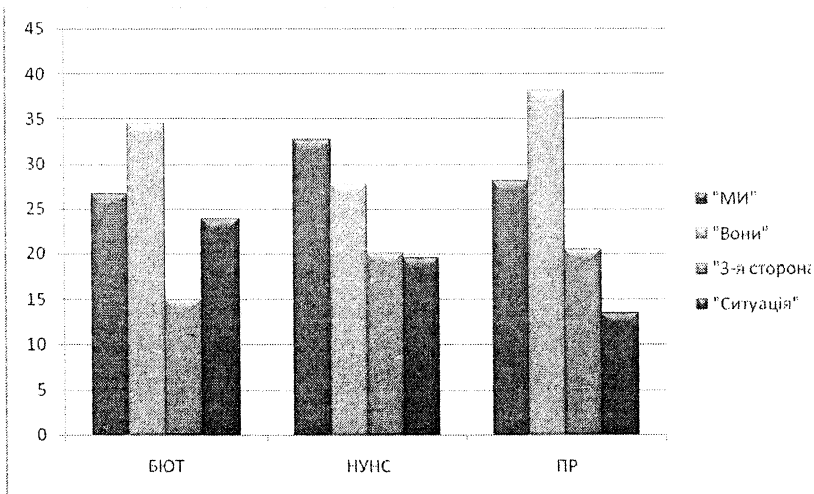

Рис. 1. Варіанти іntenціональних патернів текстів передвиборчого характеру

Отже в дослідженні було виявлено, що кожна категорія, кожен блок має свою провідну іntenцію – ту, яку автори використовують найчастіше в рамках певної обраної позитивної, негативної або нейтральної установки. Так, при обговоренні своєї політичної сили та своїх прибічників найчастіше виявляється іntenція позитивної самопрезентації. Обговорення опонентів та конкурентів пов'язане із підкресленим проявом іntenції звинувачення та критики. Щодо «3-ї сторони» в межах передвиборчого дискурсу використовується іntenція кооперації або спонукання, а в межах «неелекторального» дискурсу – заспокоєння.

У ході дослідження політичного дискурсу було виявлено, що після виборів, структура іntenційного простору дискурсу змінюється як кількісно, так і якісно.

У передвиборчих текстах розподіл іntenцій є більш рівномірним, в них приділяється достатньо уваги всім категоріям-блокам, що визначає особливості партійних установок. З рисунків видно, що пріоритетними іntenційними блоками є «Ми» (НУНС) та «Вони» (ПР та БЮТ).

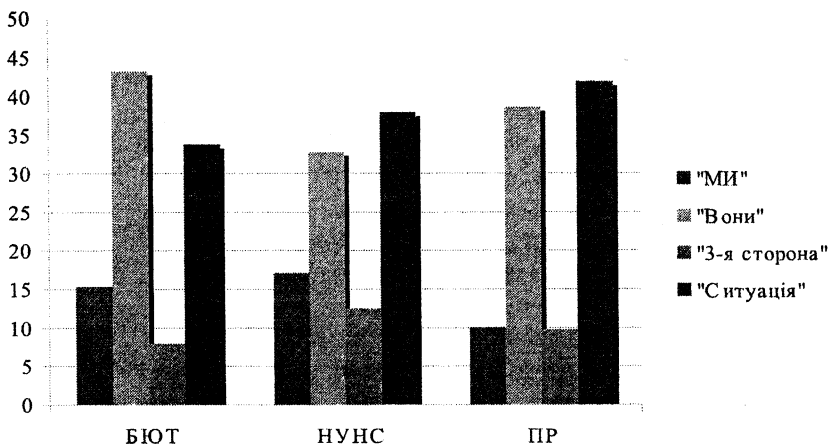

Рис.2. Варіанти інтенціональних патернів текстів у міжвиборчий період

В електоральних текстах усіх проаналізованих партій та блоків перше місце займає інтенція «самопрезентації» (найбільш виражена у НУНС). У текстах невиборного характеру вираженість цієї інтенції різко знижується.

На тлі загальних тенденцій проявляються особливості інтенційних установок представників кожної з партій.

Представленість окремих інтенцій виявляється різною мірою у авторів – представників тих чи інших політичних сил. Так, наприклад, у Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ) переважну більшість 3-го та 4-го блоків складають інтенції кооперації та негативного аналізу. У партії «Наша Україна – Народна Самооборона» (НУНС) – спонукання та нейтрального аналізу, у «Партії Регіонів» (ПР) – спонукання та негативного аналізу. Із цього можна зробити висновок, що інтенціональні патерни текстів усіх партій індивідуальні. У той же час, можна сказати, що всі вони мають спільну акцентуацію та направленість, саме тому структура представленості чотирьох головних категорій є схожою для всіх політичних сил.

У промовах (як передвиборчого так і непередвиборчого характеру) представників НУНС важливе місце займає інтенція презентації прибічників, а саме Блоку Юлії Тимошенко. У післявиборчих текстах ПР такої інтенції виділено не було. У передвиборчих же – ця інтенція була виражена слабо і спрямована на презентацію Соціалістичної та Комуністичної партій.

Порівнюючи структуру передвиборчого та непередвиборчого дискурсу можна зауважити, що в останньому інтерес до третьої сторони дуже знижується. І для всіх представлених політичних сил характерне різке домінування інтенцій 2-го і 4-го блоків. Значна увага приділена елементам аналізу, роздумам та аргументам

Також, незважаючи на те, що спочатку ми не ставили перед собою задачу дослідження інтенціональної динаміки, тобто розгортання в часі та змінення одних інтенцій іншими, все ж, увагу привернув той, факт що в передвиборчих текстах (рис. 3а) позитивні інтенції змінюють негативні і, навпаки, по чергово, тексти ж у міжвиборний період (рис. 3б) у своїй більшості протікають в одній площині інтенціональності (негативній або позитивній) і мають лише одну чи дві коротких зміни на протилежну. Це, на наш погляд, можна пояснити тим, що перед виборами політики намагаються здійснювати більш ефективний вплив на аудиторію. Саме тому для привертання та утримання уваги вони використовують по чергову зміну інтенціональних категорій.

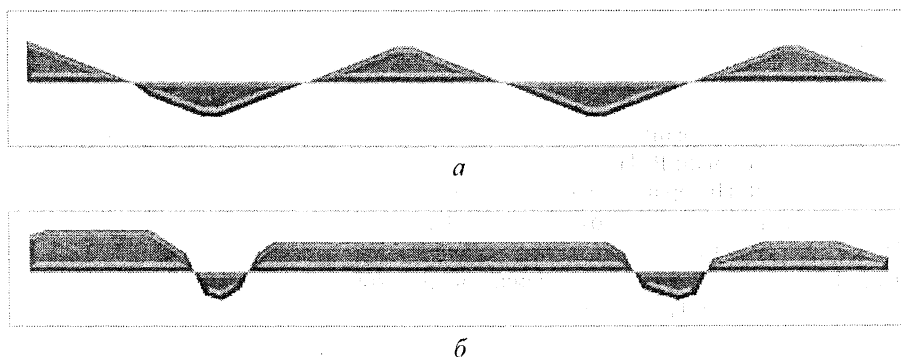

Рис. 3. Динаміка змін позитивних та негативних оцінювань у часовому інтервалі за даними політичних виступів: а) передвиборчі тексти; б) тексти міжвиборчого періоду

З отриманих у ході дослідження результатів видно, що політичний передвиборчий дискурс відрізняється від дискурсу невиборного характеру за кількісним та якісним складом інтенційного компоненту, що підтверджує наші припущення щодо специфіки передвиборчого політичного дискурсу

Висновки. У результаті дослідження було проаналізовано передвиборчий політичний дискурс України, в ході якого була підтверджена основна гіпотеза, що тексти дискурсу передвиборчого характеру за складом інтенцій якісно та кількісно відрізняються від політичного дискурсу у міжвиборчий період. Для українських передвиборчих текстів політичних партій та блоків характерне домінування інтенцій самопрезентації та звинувачення опонентів та супротивників. Для інтенціональної динаміки передвиборчих текстів характерна почергова зміна позитивних та негативних інтенціональних категорій, що дозволяє привертати та утримувати увагу аудиторії. Структура основних інтенціональних блоків дискурсу після виборів значно змінюється. Для передвиборчого дискурсу характерне різке зниження кількості інтенцій блоку «Ми», підвищення кількості інтенцій блоку «Вони» та «Ситуація». Це свідчить про бажання дискредитувати своїх опонентів, пов'язане із конфліктною ситуацією між основними політичними силами у нашій державі. У передвиборчому дискурсі адресанти активно звертаються до «3-ї сторони» – слухача, – адже головна мета передвиборчої кампанії – привернути на свій бік якомога більше виборців, тому застосовуються інтенції спонування та кооперації. У текстах міжвиборчого періоду кількість інтенцій, спрямованих на аудиторію, значно змінюється. Інтенції, які спонукають до дії, змінюються на інтенції заспокоєння або попередження слухачів. Для передвиборчого дискурсу України не характерні інтенції відмови у проханні, а інтенції самокритики зустрічаються рідко. Це знову підтверджує основну мету передвиборчих кампаній – подати свою партію у вигідному світлі, щоб залучити на свій бік більше прихильників.

У результаті проведеного дослідження можна сказати, що отримані в ході аналізу дискурсу дані мають не лише теоретичну значущість, а й практичне застосування. Вони можуть бути використані при розробці рекомендацій для організації політичних передвиборчих кампаній, написання політичних промов та дослідження їхнього впливу на свідомість та електоральну поведінку виборців.

Бібліографічні посилання

1. **Русакова О. Ф.** Политическая дискурсология: предметное поле, теоретические подходы и структурная модель политического дискурса / О. Ф. Русакова, Д. А. Максимов // Полис. – 2006. – №4. – С. 26–43.
2. **Баранов А. Н.** Введение в прикладную лингвистику. / А. Н. Баранов. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 360 с.

3. **Касавин И. Т.** Дискурс-анализ и его применение в психологии / И. Т. Касавин // Вопросы психологии. – 2007. – № 6. – С. 97–119.
4. **Павлова Н. Д.** Новые направления исследования в психологии речи / Н. Д. Павлова // Психол. журн. – 2007. – Т. 28, № 2. – С. 19–30.
5. Проблемы психологии дискурса / отв. ред. Н. Д. Павлова, И. А. Зачесова. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. – 237 с.
6. **Павлова Н. Д.** Интерактивный аспект дискурса: подходы к исследованию / Н. Д. Павлова // Психол. журн. – 2005. – Том 26, № 4. – С. 66–76.
7. **Павлова Н. Д.** Предвыборные выступления и понимание интенций политиков избирателями / Н.Д. Павлова // Вопросы психологии. – 2008. – № 1. – С. 36–44.
8. Слово в действии. Интент-анализ политического дискурса /под ред. Т. Н. Ушаковой, Н. Д. Павловой. – СПб. : Алетейя, 2000. – 316 с.
9. **Калина Н.Ф.** Анализ дискурса в психотерапии/ Н. Ф. Калина // Журн. практ. психол. и психоанализа. – 2002. – № 3. – С. 90–97.
10. **Данцева О. М** // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. пр. / за заг. ред. М. М. Слюсаревського. - К. : Міленіум, 2008. Вип. 7. – С. 184–192.

Надійшла до редколегії 22.03.2010

УДК 159.955.4

Н.Ю. Жук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ ЯК ПРОЯВІВ МОВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КООПЕРАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ

Розглянуто можливість використання кооперативного методу як засобу подолання комунікативних бар'єрів та мовної тривожності при навчанні іноземним мовам.

Ключові слова: комунікативний бар'єр, мовна тривожність, кооперативне навчання, позитивна взаємозалежність.

Рассмотрена возможность использования кооперативного метода как средства преодоления коммуникативных барьеров и языковой тревожности при обучении иностранным языкам.

Ключевые слова: коммуникативный барьер, языковая тревожность, кооперативное обучение, позитивная взаимозависимость.

Possibility of cooperative learning application as a means of communicative barriers and language anxiety overcoming while studying foreign languages is considered.

Key words: communicative barrier, language anxiety, cooperative learning, positive interdependence.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, що характеризується прагненням до інтеграції в європейське та світове товариство, особливого значення набуває проблема забезпечення успішного оволодіння іноземними мовами кожною людиною, яка має принаймні вищу освіту. Однак, психологічні дослідження мовної тривожності, яка виникає в процесі вивчення іноземної мови, свідчать про те, що ця реакція може суттєво знижувати ефективність вивчення мови, оскільки справляє, як стверджують зарубіжні дослідники Е. Хорвітц, М. Хорвітц, У. Ріверс, Д. Янг та інші, без перебільшення «дебілітативний» вплив на людину, яка при оволодінні іншими дисциплінами досягає успіхів, ідо відповідають рівневі її здібностей [13; 21]. Такий вплив мовної тривожності при оволодінні іноземною мовою також призводить до небажання вивчати мову